

Yttrande

Diarienummer

Datum 2019-10-23

ADEL 3.1-438-2019

Ku2019/01318/CSM

Johan Beije, jurist

08-7000 825

johan.beije@arvsfonden.se

Kulturdepartementet

ku.remissvar@regeringskansliet.se

ku.csm@regeringskansliet.se

Remissvar – Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället (SOU 2019:35) (dnr Ku2019/01318)

Inledning

Utredningen har lämnat förslag till ett förtydligt och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen. Allmänna arvsfondens stödgivning har inte omfattats av utredningsuppdraget.

Arvsfondsdelegationen redovisar nedan några allmänna synpunkter på utredningen mot bakgrund av att vissa organisationer som söker stöd ur Allmänna arvsfonden kan komma att omfattas av Demokrativillkorsutredningens förslag. Vidare lämnas även några reflektioner över förslagen visavi Arvsfondsutredningens (SOU 2018:70) förslag till demokrativillkor.

Yttrande

Allmänna synpunkter

Arvsfondsdelegationen välkomnar utredningen och ser positivt på de förslag som lagts fram. Det finns behov av att demokrativillkor regleras. Delegationen delar utredningens bedömning att det är av vikt för att såväl försvara legitimiteten vid statens stödgivning som för att förhindra att stöd ges till verksamhet som är i strid med samhällets grundläggande värderingar.

För stödmottagande organisationer får det vidare anses vara värdefullt om det mer tydligt framgår på vilka grunder ansökan om stöd kan avslås eller beviljat stöd kan återkrävas. Arvsfondsdelegationen ser även positivt på att utredningen behandlat vissa frågor om överklagande utförligt. För ökad förutsebarhet vore det dock önskvärt om en sådan grundlig analys som anges i utredningen (s. 435) kunde genomföras avseende överklagbarhet av samtliga statsbidragsförordningar samt annan statlig stödgivning i övrigt.

I förslaget till förordningstext anges att bidrag inte får lämnas till en organisation om någon av dess företrädare, inom ramen för verksamheten, agerar i strid mot demokrativillkoren. På sidorna 24, 354 och 459 i utredningen anges att organisationen som regel inte bör lastas för företrädares agerande i helt privata sammanhang. Vidare anges på sidorna 367 och 462 att viss civil olydnad i undantagsfall ska kunna anses vara förenliga med demokrativillkoret. Förordningstexten motsvarar inte fullt ut den allmänna motiveringen som utredningen gör i dessa delar.

I utredningens förslag går det vidare inte att direkt utläsa av förordningstexten att en bidragstagande organisation även kan få ansvara för vissa typer av samarbetsorganisationer som bryter mot demokrativillkoren.

Postadress

Box 2218
103 15 Stockholm

Besök

Arvsfondsdelegationen
Birger Jarlsgatan 16

Telefon

08-7000 800

E-post

info@arvsfonden.se

Webb

www.arvsfonden.se

Arvsfondsdelegationen anser att stödmaterialet till utredningen, som ska fungera som en vägledning och stöd vid handläggning, är bra med praktiska exempel och hänvisningar till avgöranden.

Arvsfondsdelegationen ställer sig positiv till att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor får till uppdrag att stödja de bidragsgivande myndigheterna i tillämpningen av demokrativillkoret.

Några reflektioner

Inriktningen för Arvsfondsdelegationen är att myndigheten ska vara en rättssäker, tillgänglig, effektiv och serviceinriktad myndighet anpassad till fondens målgruppers och civilsamhällets behov. Av Statskontorets myndighetsanalys av Arvsfondsdelegationen (2017:20) framgår att "Delegationens huvudsakliga uppgift är att fatta beslut om att fördela medel och att kvalitetsgranska underlagen till dessa beslut. Statskontoret bedömer att delegationen utför denna uppgift väl. Delegationen arbetar utifrån de kriterier den har att förhålla sig till för att fördela medel och kontrollerna av medelsfördelningen fungerar bra."

De demokrativillkor – Arvsfondsdelegationens värdegrund och övriga villkor – som Arvsfondsdelegationen ställer för att bevilja stöd har fungerat och fungerar väl. Det är en medveten strategi för att såväl ställa krav på de organisationer som ska kunna beviljas stöd ur Allmänna arvsfonden som att värna civilsamhällets organisationer sin självständighet.

Det finns dock skäl för att vissa demokrativillkor regleras i författning för att såväl öka legitimitet vid statens stödgivning som att förhindra stöd till verksamhet som är i strid med samhällets grundläggande värderingar och försäkra att bidragsgivningen sker i enlighet med övergripande politiska målsättningar. Dessa skäl gör sig lika påminna och är lika starka oavsett det är organisations-, verksamhets-, eller projektbidrag och oavsett det sker genom lag eller förordning.

I september 2018 lämnade 2017 års arvsfondsutredning (En arvsfond i takt med tiden, en översyn av regelverket kring Allmänna arvsfonden (SOU 2018:70)) sitt betänkande. Arvsfondsutredningen lämnade bl.a. förslag på ett demokrativillkor som skulle gälla vid Allmänna arvsfondens stödgivning om att stöd ska inte få lämnas till en organisation som främjar, uppmanar till eller försvarar terrorism eller som i övrigt inte respekterar mänskliga rättigheter.

Arvsfondsdelegationen angav sitt i remissyttrande bl.a. att Arvsfondsdelegationen ser positivt på att ett demokrativillkor införs då det är av vikt att de organisationer som ska få stöd ur Allmänna arvsfonden är sådana organisationer från civilsamhället vars verksamheter vilar på demokratisk grund. Verksamheten ska styras av värderingar som lika rättigheter och möjligheter, delaktighet och inflytande och inkludering. Arvsfondsdelegationen kunde inte helt ställa sig bakom utredningens förslag, då förslaget bl.a. skulle kunna medföra tolknings- och tillämpningsproblem. I remissvaret angavs vidare att "Arvsfondsdelegationen anser det vara av vikt att ett demokrativillkor blir tydligt och rättssäkert. Det är vidare angeläget att i möjligaste mån få enhetlighet avseende demokrativillkor som styr myndigheters bidragsgivning till det civila samhället. Arvsfondsdelegationen menar att det finns stora fördelar med en samordnad styrning i hur demokrativillkor utformas. Det blir lättare för civilsamhället att förstå kraven samt lättare för myndigheter som fördelar bidrag att utbyta erfarenheter och utarbeta jämförbar praxis."

Allmänna arvsfonden har en unik rättslig ställning till följd av dess uppgift och det sätt fonden regleras. Ett demokrativillkor måste således vara anpassat till Arvsfondsdelegationens breda

stödgivning till civilsamhället (även viss verksamhet till offentliga huvudmän), målgruppen barn, unga och personer med funktionsnedsättning samt nyskapande och utvecklande verksamhet.

Arvsfondsdelegationen har i sin stödgivning uppställt kriterier som avser målgruppens delaktighet i den verksamhet för vilken stödet söks samt att verksamheten ska ha möjlighet att överleva efter det att stödet från Allmänna arvsfonden har upphört. Krav på en organisations ansvar för aktiviteter och åtgärder som vidtas av företrädare och samarbetsorganisationer, enligt såväl Arvsfondsutredningens förslag som i föreliggande, kan enligt Arvsfondsdelegationen bli allt för vidsträckta och medföra tolknings- och tillämpningsproblem.

En förutsättning för att motsvara kriteriet överlevnad för ett arvsfondsprojekt är ofta samarbete med olika samarbetspartner. Det kan vara såväl offentliga aktörer som kommuner och regioner som organisationer från civilsamhället, men även kommersiella aktörer såsom aktiebolag. Även för organisationer som t.ex. beviljas verksamhetsbidrag är det ofta en förutsättning att samarbete sker med olika sorters aktörer såväl inom civilsamhället som utanför.

Det finns skäl för att en organisation som tar emot stöd även i viss utsträckning ska svara för samarbetsorganisationer. Reglering får dock inte ges en sådan utformning att den riskerar hämma samarbete genom att t.ex. för stort ansvar läggs på stödmottagande organisation att kontrollera och följa upp eventuella samarbetspartner.

Stöd ur Allmänna arvsfonden lämnas utöver rena projektstöd även till byggnation av anläggningar och lokaler, s.k. lokalstöd. Likartade frågor och problem som redogörs för i avsnitt 6.5 i utredningen kan uppkomma för organisationer som tilldelas lokalstöd. Oavsett om stödmedlen investeras i den bidragstagande organisationens fastighet eller på annans fastighet ser Arvsfondsdelegationen det som en fördel ju fler som stödet kommer till del. Dock kan det uppkomma mer eller mindre svåra gränsdragningar, t.ex. att en konstgräsplan, en skateboardpark eller liknande, som anlagts med medel från Allmänna arvsfonden, tidvis nyttjas av organisationer/personer som inte delar grundläggande demokratiska värderingar. På liknande sätt kan en stödmottagande organisation ha svårt att påverka en fastighetsägare till vilka andra denne upplåter en lokal som till viss del upprustats med medel från Allmänna arvsfonden.

Arvsfondsdelegationen vill avslutningsvis betona de fördelar som kan uppnås med att bidragsgivande myndigheter har ett och samma demokratibegrepp att utgå ifrån vid sin stödgivning. Bland annat ökar möjlighet till utbyte av kunskap och erfarenheter samt bildande av praxis. Från civilsamhällets perspektiv torde det vara fördelaktigt om ett och samma demokrativillkor gäller oavsett vilken myndighet organisationen riktar sig till för att söka bidrag.

Detta yttrande har beslutats av Arvsfondsdelegationen efter föredragning av juristen Johan Beijer.

I beslutet deltog inte ledamöterna Margareta Israelsson, Mattias Lundekvam och Rosaline Marbinah.

För Arvsfondsdelegationen

Håkan Ceder

Johan Beijer